

† ANDREJ RAPE

»Umril si mož značajen, načel jeklenih, neomajen.«
Prijatelj, učitelj, predstojnik po milosti božji!

»Kako za šolsko si gorel mladino, kako plamtel za drago domovino!« — vemo le tisti, ki poznamo Tvoje strokovno, administrativno in socialno učiteljsko delovanje kot šolskega upravitelja, sreskega in banskega šolskega nadzornika.

Tvoja prezgodnja smrt izvira iz veličine čustev, misli in napornega dela v poslovni pedagoški doslednosti, ki je morala premagati toliko življenjskih težkoč in nasprotnikovih ovir, preden si dosegel uspehe v neumorni gradnji svojih stanovskih vzorov.

Poleg učiteljskih uradnih in družabnih poslov si se pa udeleževal v književnem delovanju pri Vrtecu, Zvončku, Slovanu, Domačem prijatelju, Vesni in si izgubil več »Tisoč in enih noči«, da si sestavljal mnogotere Spise za mladino, Pisanice in naše šolske čitanke. Tvoja vedra mladinska povest »Dane« je naša deci segala v mlada srca in knjiga »Iz dni trpljenja«, obtežena s tolikim prizadevanjem za povzdigo mladinske prosvete, je ustvarila bolezensko trpljenje Tvojega življenja v pokolu. Omagal si »na gori hraste in uvcnel si cvet na ljubljanski poljani zaradi prenapornega življenjskega dela in danes jemlješ poslednje slovo od nas, ki smo Te radi imeli v svoji družbi. Štirj in pol desetletja smo občudovali darove Tvojega vedrega duha, ljubezen Tvojega plemenitega srca in neumorno delo Tvojih marljivih rok, kar je ustvarjalo našemu domu in rodu toliko dobrot, ki jih ne moremo plačati s svojimi solzami ob današnjem slovesu. Tvoje seme, neumorni sejalci šolskih brazd narodnega polja rodi bogate sadove, da upamo s Teboj v boljše bodočnost svojega naroda od Jadrana do Vardarja in od Egeje do Gregorčičevega planinskega raja. Slovensko učiteljsko zapíše Tvoje svetlo ime v stanovsko povestnico najprirednejših prosvetnih borcev pedagogov in jugoslovskega mladina ne pozabi Tvojih zlatih nauk.

Tu sredi ljubljanskega polja boš sanjal tisoče in tisoče noči ter listal knjige orijentalških bajk »Tisoč in ena noč«. Zalujoča žena bo sadila rože na Tvoj grob, udana sinova Ti bosta rahljala rodno grudo, a zvesti hčerki bosta zalivali s solzami cvetje družinske ljubezni. Poslušal boš petje Glasbene Maticice, ki si ji prepeval s svojim zvenečim glasom nad tri desetletja, in gledal proti Kamniškim planinam, kjer si se rodil v revni kmečkiji hiši, ki nam je ustvarila vse, kar imamo Jugoslavlani. Oznanjaj kakor v življenju nam, povej tudi tu svojim tovarišem nauk našega pesnika iz Neodrešene domovine:

»Ni sedem domovin, ne šest, ne pet in tudi niso tri, je samo ena s krvjo in smrtjo Vašo posvečena!«

Hvala za vse, kar si nam dal in Slava Ti! Zdravo, pobratim Andrej!

Tudi predsednik moškega zbora g. Silvan Pečenko mu je izrekol odprti gomili krasno slovo in se mu zahvalil za vse požrtvovalno delo pri Glasbeni Matici in proslavil spomin na nepozabnega Andreja Rapeta.

Vsej ugledni obitelji izrekamo v imenu vsega slovenskega učiteljsva iskreno sožalje.

Vse slovensko učiteljsvo je poznalo pokojnega Andreja Rapeta, banskega šolskega nadzornika in večletnega šefa vsega osnovnega pouka na naših narodnih šolah dravske banovine. Zatisnil je svoje trudne oči 11. t. m. in položil smo ga v domačo grudo pri Sv. Križu na ljubljanskem polju. Učiteljsvo ga ohrani v blagem spominu.

Andrej Rape je bil rojen 1872. v Rafolčah pri Kamniku. Po končanih študijah je poučeval na deželi, a 1907. je prišel v Ljubljano, kjer je bil 1920. imenovan za mestnega, a 1931. za banskega šolskega nadzornika.

Bil je izboren mladinski pisatelj, a tudi na Pegaza je rad sedel najprej v Vrtecu, pozneje v Zvončku, Slovanu itd. Njegovi spisi za mladino so bili pred knjigami Mladinske matice najbolj čitani med našo dečo, a njegova lepa deška povest »Dane« je prevedena v češčino. Sestavil nam je več šolskih učnih knjig, med katerimi je »Četrta čitanka« najboljša.

Pogreba se je udeležilo mnogo učiteljsva iz Ljubljane in okolice, a tudi mnogo meščanov, ki so poznali in spoštovali zaslužnega šolnika. Na Zalah, v pokopališki cerkvi in na grobu mu je zapela Glasbena Matica, katere agilni član je bil blagopokojnik od svoje študentske dobe, in med svetovno vojno ji je celo predsedoval v splošno zadovoljnost vsega učiteljsva.

Najlepše ocenimo tega svojega odličnega tovariša, ako doslovno priobčimo nagrobni govor njegovega vernega prijatelja Alojzija Urbančiča:

Zalni zbor!

»Iskal po svetu sem moža po vzorih svojega srca!«

In našel sem ga v Tebi, pobratim Andrej Rapet!

Zalovalci, povejte mi: »Kje tak je še med nami kot on, ki spi v prezgodnji groba jami?«

Blagopokojni Andrej je bil orjaški oklep najblažje ljubezni do svoje ugledne družine, ki danes plaka po svojem najboljšem očku.

UČITELJSKI POKRET

V novem poslovnem letu

Ni lahko v sedanji dobi vsestranskih mednarodnih senzacij, živčne napetosti in vsakdanjih osebnih materialnih skrbi, ki rastajo od ure do ure, govoriti in pisati o načrtih, o bodočem delu.

Dogodki se prehitevajo in nehoti je vse ljudi prevzela neka hlastnost, nesigurnost in apatija do vsakdanjega posla. Zlasti pedagoški delavci to bridko občutijo. Delo z mladino zahteva celega človeka in izrazito mirovno okolje, ako se hoče razvijati vsaj v širokih obrisih nemoteno. Vsak učitelj itak ve s kolikimi ovirami more računati in da je končni vzgojni in učni uspeh vedno globoko pod vsoto vseh žrtev učiteljevih.

Prav sedanja doba je nad vse priročna, da izgubimo vero v sebe in svoje sposobnosti ter se brezmotno predamo neizvestni bodočnosti. Vsekakor je to ravna pot v narodni, prosvetni in pedagoški samomor.

Le delo nas more obdržati na dosedanji ravni. Ne katero koli delo. Načrtno delo mora biti. Učiteljski pokret ima načrt. Učiteljski pokret se načrta drži in se po trnjevi poti peha dalje. Delavni pokretaji ne bomo izgubili niti živcev niti zapadli malodušni apatiji! Naše delo je nujno potrebno sedanosti in neobhodna podlaga vsega mladinoslovnega nazora bodočnosti.

Za tekoče poslovno leto je najbližji delovni program določen v naslednjih sklepkih seje Učiteljskega pokreta z dne 19. VII. 1940.:

Anketni material o prehrani slovenskega otroka, ki je bil določen za objavo v lanskim zadnji številki Prosvete, a iz tehničnih razlogov ni bil objavljen, je bil na statističnem tečaju v šoli narodnega zdravja v Zagrebu temeljito obdelan in bo izšel v Prosveti v začetku mesca novembra. S to številko bo zaključena prva faza Pokretovega znanstvenega raziskovanja. Naslednja številka Prosvete bo pa skušala pregledno prikazati pomen vsega dosedanjega prizadevanja za šolsko prakso.

Druga faza Pokretovega programa za šolsko leto 1940./1941. je psihološka preiskava slovenske šolske mladine. V ta namen se od-

sekovi delavci razdelijo v dve delovni skupini; prva, večja, bo preiskovala otroke na terenu in zbiral podatke, druga manjša, pa bo material statistično obdelala in pripravila vse potrebno za komentiranje in publikacijo.

V ta namen se mora tudi Pokretova knjižnica izpopolniti s knjigami psihološke vsebine.

Pokretaji so vabljeni, da se razpišejo o svojem delu, ovirah, pomislekih in ostalih preceh zadevah zlasti v Učiteljskem tovarišu.

Sprejmite te sklepe kritično, premišlujte jih, razpišite se, naj vejejo zdrave sape preko našega dela, pridobivajte sodelavce, vrtajte v globino slovenskega otroka in njegovega okolja, betonirajte osnove slovenske ljudske šole in vse narodne prosvete. Plačilo ne more izostati, čeprav bo vedno le moralnega značaja, kar je za XX. vek sicer anahronizem, toda, ker je vzgoja vedno nekoliko nagnjena k temu dejstvu — delajte in vztrajajte!

Tajnik.

Osebne zadeve

— **Z ukazom** z dne 13. avgusta 1940. so bili premeščeni po prošnji: **Rejic** Franciška iz Boh. Bistrice v Ljubljano; **Šnuderl** Ljudevit iz Braslovč - Celje v Slov. Bistrico, Maribor d. breg; **Nagu** Miroslava iz Sv. Jakoba, Ljubljana okolica, v Zasp, Radovljica; **Demšar** Renata iz Ljubljane v Skopice, Krško, in **Kuntarič** Jožica iz Novega mesta v Belo cerkev.

UČITELJICAM GOSPODINJSKIH NADALJEVALNIH ŠOL

Druga, razširjena izdaja brošure: **PREHRANA - KUHANJE** je dotiskana. Cena 6 din. — Naročite jo odslej pri tovarišici Marti Pla v š a k, Trbovlje.

Splošne vesti

— **Izredna doklada za otroke**, čl. 3. uredbe o izrednih dokladah za državne uslužbenke določa tudi posebno izredno rodbinsko doklado za otroke po 50 din mesečno. Ta doklada pritiče, dokler otrok ne prekorači 16. leta starosti. Po dovršenem 16. letu starosti pripada samo za otroke, ki se redno šolajo, a najdlje do dovršenega 23. leta starosti. Torej isti pogoji za to izredno doklado kot za redno rodbinsko doklado za otroke. Nova pa je v čl. 3. določba, da pripada doklada samo enemu izmed zakoncev, če sta oba v državni službi. Iz te določbe sledi, da pripada ta izredna doklada tudi za tiste otroke do 16. oziroma do 23. leta starosti, za katere sicer roditelji niti ne dobivajo redne rodbinske doklade. Tako imajo pravico do te izredne doklade za otroke tudi one učiteljice, ki so njihovi možje v privatni službi ali se bavijo s samostojnim delom oziroma so upokojenci. Ravno tako pripada ta doklada za otroke, ki prejemajo po enem od umrlih roditeljev nad 250 din mesečne rodbinske pokojnine, pa zato nimajo pravice do redne rodbinske doklade. Prizadete učiteljice in učitelji naj za priznanje in izplačilo izredne doklade za otroke vložijo prošnjo na prosvetni oddelek kr. banske uprave.

— **Prejšnja številka Učiteljskega tovariša** je morala izpasti zaradi skrcenega proračuna, kajti za mesec september so po tem proračunu predvidene samo tri številke.

VAŽNO ZA BLAGAJNIKE

Blagajnike učiteljskih društev naprošamo, da se v novem poslovnem letu drže točno od banovinske skupščine odobrenega poslovnika za blagajniško poslovanje, ki je objavljen v tej številki »Učiteljskega tovariša«.

Mesečne prijave in prispevki naj se dostavljajo sekciji točno ob določenem roku, ako že ne takoj v septembru, pa gotovo v oktobru za oba mesca. Članarina sekciji znaša za redne člane s podpornim fondom mesečno 14 din, za učiteljice poročene z učitelji pa 6 din. Članarina naj se pobira v smislu poslovnika vedno vnaprej.

Članski sezname naj se spišejo letos je v dveh izvodih, enega za društvo, drugega za Beograd, ki se ga naj dostavi sekciji. Zadevne tiskovne dobe vsa društva pravočasno.

Sekciji naj se dostavi pravočasno le mesečna prijava za september z imensko navedbo vseh osebnih sprememb, bodisi pristopivših bodisi izstopivših članov od 1. julija t. l. dalje. Primerjajoč število članstva v juniju in upoštevajoč pristopivše in izstopivše člane do mesca septembra se mora prijava v septembru ujemati s številom članstva s prijavo za junij.

Pri dostavitvi prijave za september naj se priloži imenski seznam vseh v društvu z učitelji poročenih učiteljic, označenih v prijavi pod b), in včlanjenih upokojencev pod c).

Lanske dolgove naj društva izterjajo od posameznikov v mesečnih obrokih in jih naj nakazujejo sekciji v svrhu poravnave.

Naročite takoj potrebne mesečne prijave, ker bomo te dostavljali le po naročilu. JUU — sekcija Ljubljana.

POSLOVNIK

za blagajnike sreskih učiteljskih društev JUU dravske banovine

Čl. 1. Vsako društvo izvoli v smislu pravil svojega(-jo) blagajnika(-co), ki ima nalogo, da vodi pregled članstva, urejuje blagajniške posle in pazi na to, da članarino člani točno plačujejo in jo istočasno nakazujejo sekciji v okviru prispevkov, ki jih določa vsakokratna banovinska skupščina.

Čl. 2. Članarina naj se pobira in plačuje v izogib zaostankov vedno mesečno naprej. V to svrhu naj bo na vsaki šoli društveni poverjenik, najbolje šolski upravitelj(-ica), ki odtegne tako l. vsakega mesca ob izplačilu mesečne plače določeni prispevek in ga pra-

vočasno izroči društvemu blagajniku. Na enorazrednicah naj izvršijo to učitelj(-ice) sami ali po dogovoru društveni blagajnik.

Čl. 3. Ker plača vsak član članarino ob začetku mesca naprej, je isti mesec član tistega društva, kjer je plačal, četudi se v teku mesca izseli. S 1. prihodnjega mesca pa postane član novega društva.

Društveni blagajnik naj vsako premostitev takoj sporoči blagajniku tistega društva, kamor se je član preselil. Vsak član pa, ki je spremenil svoje bivališče, se je dolžan takoj prijaviti kot član novega društva, ki naj ga javi nato sekciji v svrhu točne dostavitve stanovskih listov.

Čl. 4. Članarina se plačuje od 1. septembra do 30. junija vsakega šolskega leta. V času velikih počitnic se članarina ne pobira, temveč prejemajo člani JUU stanovske liste nemoteno dalje. Ako pristopi kdo v organizacijo v času počitnic, prejema stanovske liste s 1. prihodnjega mesca. Prispevke se plača šele s 1. septembrom.

Čl. 5. Članarina naj se nakazuje sekciji mesečno sproti, a najkasneje do 15. vsakega mesca, na ta način ne bo pri društvi nobenih zaostankov.

Čl. 6. Mesečne prijave naj se dostavljajo sekciji vedno točno, a najkasneje vedno do 10. vsakega mesca. Izstop in pristop članstva velja vedno s 1. vsakega mesca, bodisi nazaj ali naprej. Le v nujnih primerih naj se javi pristop ali izstop potom dopisnice. Prijave naj bodo v vseh rubrikah številčno izpolnjene. Število v septembru izkazanega članstva se mora ujemati s številom mesca junija prejšnjega poslovnega leta z upoštevanjem v teku počitnic pristopivših in izstopivših članov. Prav tako morajo biti ostale mesečne prijave glede števila članstva v točni medsebojni številčni zvezi.

Čl. 7. Z neučiteljji poročene učiteljice ne spadajo pod točko b) mesečne prijave, temveč plačajo celotne prispevke.

Upokojenci pred uradniškim zakonom (novinci), ki prejemajo stanovske liste brezplačno na račun sklada učiteljskega naraščanja oziroma učiteljske samozobrazbe na predlog učiteljskega društva in po odobrenju sekcije, se vpisujejo pod točko c) mesečne prijave.

Čl. 8. V mesečni prijavi naj se pri izstopivših članih navede obnem vzrok izstopa in kraj oziroma srez premostitve. Isto tako pri pristopivših kraj in srez prejšnjega članstva.

Čl. 9. Letni članski sezname se izpolnijo v dveh izvodih. En izvod ostane pri društvu, drugega pa pošlje društvo sekciji, da ga odpravi centrali v Beograd. Ta seznam mora biti pri sekciji najkasneje do 1. oktobra. Na podlagi prejšnjega seznama ugotove blagajniki imena starih članov, brišejo izstopivše ter pripišejo nove člane, kar mora biti v skladu s številom, izkazanem v mesečni prijavi za september, in ne čakajo na poznejšo ureditev števila članstva. Tako čakanje je za medsebojno administracijo in za članstvo velika izguba in obnem posledica nerednega dostavljanja stanovskih listov.

Čl. 10. Ta poslovnik stopi v veljavo, ko ga odobri upravni in nadzorni odbor in potrdi banovinska skupščina.

— **Tovariš Karel Širok**, ki je bil več let v konzularni službi v inozemstvu, se je te dni vrnil v Ljubljano in pozdravlja po tem potu svoje bivše sošolce in ostale tovariše.

— **Redni občni zbor društva »Gledališče mladega rodu«** se bo vršil 29. septembra t. l. ob 10. uri v mali dvorani Narodnega doma v Mariboru z naslednjim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika ustanovnega obnega zbora. 2. Poročilo upravnega odbora. 3. Poročilo nadzornega odbora. 4. Volitve upravnega in nadzornega odbora. 5. Načrt za društveno delo. 6. Predlogi in slučajnosti. — Vabljeni vsi, ki se zanimajo za delo posebnega vzgojno usmerjenega gledališča za mladino. **Odbor.**

Iz listov

— **Velika akcija za pobiranje nepismenosti**. V ministruvstvu prosvete je bila te dni tri-dnevna konferenca za pobiranje nepismenosti. Na konferenci je bilo sklenjeno, da v dveh letih ne sme biti v Jugoslaviji nobenega človeka več, ki bi ne znal pisati in čitati. V ta namen se morajo pri vseh osnovnih šolah osnovati tečaji za analfabete, ki jih bodo obiskovali nepismeni moški in ženske v starosti od 14 do 25 let. V krajih, kjer ni šole, bo vodil analfabetske tečaje pismen kmet, za-družnik, duhovnik ali predstavnik kakšnega kulturnega društva. Država bo zagotovila velike kredite za uspeh te akcije. Po vaseh, kjer se bo izkazala potreba, bodo osnovani zimski tečaji za kmečke mladeniče, kjer se bo vršil pouk preko radia. S pomočjo teh zimskih tečajev bo skušalo ministruvstvo prosvete dvigniti intelektualni nivo širokih ljudskih slojev. Zagotovljena so tudi že sredstva za nabavo radioaparatorov. — »Jutros«, 6. IX.

— **»Nova pravda«** od 5. septembra prinaša v uvodniku pod naslovom »Neodložljiva vprašanja« tudi sledeče: V naši bogati agrarni državi ne bi bilo treba, da bi primanjkovalo živil in prav tako so neupravičene visoke cene. Uvede se naj samo potreben red na živilskem trgu in v kali zatre vsako špekulacijo. Nujno je tudi potrebno, da se organizirajo javne aprovizacije, ki bodo nastopale kot regulator cen svobodnega tržišča. Brez rajoniranja potrošnje in javnih aprovizacij ne pojde. Čimprej se to izvede, tem boljše bo.

— **Zahteva po enakih pravicah učiteljev in učiteljic**. V Beogradu se je ustanovil delov-

ni odbor učiteljic z nalogo, izposlovati za učiteljice enake pravice, kakor jih imajo učitelji, ker so tudi dolžnosti obojih enake. Odbor je razposlal vsem učiteljicam razglas, naj podpro njegovo prizadevanje. Načelnik za ljudske šole v prosvetnem ministruvstvu Lojanica je sprejel odposlanstvo učiteljic, ki mu je pojasnilo položaj učiteljic in navedlo primere njihovega zapostavljanja. Načelnik je obljubil, da bo na odločujočem mestu izčrpano tolmačil želje učiteljic. — »Domovina« 12. sept.

— **»Trgovski list«** od 4. septembra prinaša v svojem uvodniku »Doma prezrti predlog« tudi naslednje ugotovitve: To dosledno preziranje in omalovaževanje tudi v najboljšem namenu izrečenih predlogov je moralo ohladiti dobro voljo ljudi in zato se v našem javnem življenju tudi zasebna iniciativa vedno manj opaža. Zato tudi živimo vedno bolj tjavdan, zato pada čut odgovornosti, zato delamo manj in zato se manjša naša požrtvovalnost. Namesto da bi drug drugemu krepili nacionalno moralno in si s sodelovanjem lajšali delo, da bi v vsakem pogledu napredovali, si delamo še naprej drug drugemu ovire in še naprej vlečemo vsak na svojo stran. V srečnih mirnih časih je to še šlo, sedaj pa je že čas, da krenemo na drugo pot in da tudi uredimo doma svoje življenje kakor treba, da ne bodo ostali najboljši predlogi prezrti in neupoštevani.

— **Kri našega naroda**, Zagrebški »Jutranji list« objavlja pod gornjim naslovom uvodni članek, ki ostro biča pijančevanje po hrvat-skih selih, zaradi česar se preliva zlasti ob nedeljah dragocena narodna kri in zapravlja